GENERALINIO ADVOKATO DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER IŠVADA,

pateikta 2009 m. spalio 20 d.[1]

I — Įžanga

1. Tik sukūrus gerovės valstybę tam tikroms ekonomikos sritims nebuvo taikyta rinkos logika taip siekiant sumažinti atstumą tarp „kontroliuojamos gyvenimo srities“ ir „realios gyvenimo srities“[2]. Remiantis klasikinėje kontinentinės teisės viešųjų paslaugų sąvokoje įtvirtintomis ne visiškai ekonominėmis vertybėmis, kai kuriose srityse suaktyvėjo valstybės intervencija, susikūrė monopolijos ir sustiprėjo reguliavimas.

2. Priėmus Suvestinį Europos aktą, „politinių idėjų soste“ buvo karūnuotas naujas stabas – konkurencija, ir viešosios paslaugos tapo kliūtimi, kurią reikia įveikti siekiant visas viltis sutelkusio liberalizavimo[3].

3. Rinkos atvėrimas yra pirmas šios politikos žingsnis, tačiau, pašalinus kliūtis, išlieka tam tikrų poreikių, kurių pati rinka nėra pajėgi patenkinti. Taip įteisinama valstybės intervencija, besireiškianti „bendro intereso paslaugomis“ ir „su viešosios paslaugos teikimu susijusiomis pareigomis“ – jas valdžios institucijos nustato liberalizuotų sektorių įmonėms, kad būtų apsaugoti viešieji interesai, nes nenorint jų pažeisti, negalima jų palikti laisvai rinkos jėgų sąveikai.

4. Didelis dabartinės ekonominės teisės iššūkis – apibrėžti tuos valstybės veiksmus. Iki šiol tai buvo daroma tik suteikiant išimtines teises arba finansuojant aptariamas paslaugas, bet retai – su viešosios paslaugos teikimu susijusių pareigų atžvilgiu. Šiuo atveju pateiktas prejudicinis klausimas susijęs būtent su šiuo aspektu.

5. Nuo XIX a., vystantis moderniai visuomenei, dujos tapo ypač svarbios. Literatūroje

1 — Originalo kalba: ispanų.

2 — E. Forsthoff terminologija, vartota jo teorijoje apie „egzistencinę pagalbą“ (*Daseinvorsorge*) (E. Forsthoff „Sociedad Industrial y Administración Pública“, Madridas, *Escuela Nacional de Administración Pública*, 1967 (1958).

3 — Kaip puikiai parodė T. R. Fernandez „Del servicio público a la liberalización desde 1950 hasta hoy“, *Revista de Administración Pública*, Nr. 150, 1999 m. rugsėjis-gruodis, p. 57–73.

iš pradžių atspindėjo nepasitikėjimas dujomis[4], vėliau aprašomas jų poveikis[5], kol jos tapo įprastos kasdieniame gyvenime, kaip tai nurodė Pérez Galdós[6]. Direktyva 2003/55/EB[7] numatė visiškai liberalizuoti dujų rinką nuo 2007 m. liepos 1 d., ir *Tribunale Amministrativo Regionale della Lombardia* teiraujasi, ar po šios datos susidarius tokiai padėčiai, kai nėra konkurencijos, Italijos valdžios institucijos gali išimtine tvarka dalyvauti nustatant dujų tiekimo kainas.

6. Jei viešoji paslauga, anot Prancūzijos valstybės tarybos[8], apibrėžiama kaip „rinkos išplėtimas kitomis priemonėmis, griūnant rinkai, o ne atvirkščiai“, pablogėjus konkurencijai, valstybė turėtų imtis veiksmų siekdama sušvelninti tokios sudėtingos padėties pasekmes. Tačiau atsižvelgiant į vartotojų teisių apsaugą, valstybės veiksmus rinkoje reikia apriboti, kad realus liberalizavimas nebūtų nukeliamas *sine die.*

4 — 1846 m Aleksandras Diuma romane „La mujer del collar de terciopelo“, *Mil y un fantasmas*, *Editorial Valdemar*, Madridas, 1996, p. 20 rašo, kad „Nodieras siaubingai bijojo visokių išradimų; dujos jį varė iš proto, garai jį erzino; naikinami miškai ir sekinamos anglių kasyklos jam atrodė kaip artimo pasaulio pabaiga“.

5 — Vieną iš pirmųjų dujų taikymo būdų išrado prancūzai broliai Montgolfier: jie žymiuosius oro balionus nuo žemės pakėlė naudodami karštą orą:
1833 m. Mariano José de Larra tuo pačiu pavadinimu parašė tris straipsnius „Ascensión aerostática“ (*Artículos completos*, *RBA e Instituto Cervantes*). Pirmajame nuo 482 p. pasakojama apie ispano García Rozo bandymą 1833 m. balandžio 28 d. Madride nuo parko *del Retiro* vejų paskraidinti oro balioną stebint karalių šeimai, puoselėjant didžiausius lūkesčius. Bandymas nepasisekė dėl įvairių priežasčių, taip pat lietaus. Antrame straipsnyje nuo 546 p. pasakojama apie kitą García Rozo bandymą po kelių dienų *de Oriente* aikštėje, tada jam nepavyko pripūsti baliono, taip tarsi pakartota scena, kai Don Kichotas ir Sanča, užšokę ant Klavileno, manė keliaujantys po ugnies karaliją, nes kunigaikščio tvirtovėje esančios dumplės kėlė lengvus gūsius. Trečiajame, trumpesniame ir neįtrauktame į minėtą veikalą, aprašoma dar viena nesekmė *de Oriente* aikštėje.
Vėliau dujos imtos laikyti modernių laikų pasiekimu:
José María Eça de Queirós („La Reliquia“, *Obras Completas*, vertė Julio Gómez de la Serna, Madridas, *Aguilar*, 1954, I tomas, 179 ir tolesni puslapiai) veikėjo lūpomis kalba: „Ar negrįžtamai praradau savo individualumą, aš, Raposo, katalikas, išsilavinęs, *Times* ir dujų amžininkas, kad pavirsčiau Tiberijaus laikų senovės žmogumi?“
Galiausiai dujos tampa įprastos kasdieniame gyvenime, apšviečia gatves ir namus:
Irene Nemirovsky („El Baile“, vertė Gema Moral, Barselona, *Salamandra*, 2006, p. 14),pasakoja, kaip veikėja, Antuanetės motina, skaitė romanus pasilenkusi po didele rutulio formos grublėto stiklo lempa, kurioje spingsėjo veržli dujų liepsnelė; o 53 p. užsimena, kad kartą vakare Antuanetė sutiko žibintininką, kuris su ilgu deglu vieną po kito lietė žibintus, staiga juos uždegdamas.
Neseniai Ana María Matute, *Planeta, Nadal, Café de Gijón* premijų laureatė ir kandidatė gauti Nobelio premiją, romane „Paraíso inhabitado“ (Barselona, *Destino*, 2008, p. 11), aprašo žibintų uždegėją, kuris prieš antrąją Ispanijos Respubliką atėjus vakarui „uždegdavo ilgu deglu melsvas, virpančias liepsneles dujų žibintuose.“

6 — M. del C. Simón Palmer „El gas en la obra de Galdós“, *Actas del IV Congreso internacional de estudios galdosianos de 1990,* Las Palmas, *Cabildo Insular de Gran Canaria*, 1993, II tomas, 565 ir tolesni puslapiuose cituojama daugelis ištraukų iš „Episodios Nacionales“, „Fortunata y Jacinta“, „Tormento“, „La desheredada“ ir „Doña Perfecta“.

7 — 2003 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 98/30/EB (OL L 176, p. 57; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 12 sk., 2 t., p. 230).

8 — „Rapport public du Conseil d'État, 1994, Considérations générales: Service public, services publics: déclin ou renouveau“, *Études et Documents,* Nr. 46, Paryžius, 1995, p. 63.

II — Teisinis pagrindas

A — *Bendrijos teisė: Direktyva 2003/55*

7. Direktyva 2003/55 siekiama įgyvendinti gamtinių dujų vidaus rinką.

8. Jos 2 konstatuojamojoje dalyje teigiama, kad patirtis, įgyta taikant Direktyvą 98/30/EB[9], kurią 2003 m. direktyva panaikina, parodė naudą, kurią gali teikti šios rinkos sukūrimas, pabrėžiant, kad išliko didelių trūkumų ir galimybių gerinti jos veikimą, ypač priimant „nuostatas, užtikrinančias vienodas sąlygas bei mažinančias dominavimo rinkoje ir grobuoniško elgesio riziką <...>, užtikrinančias smulkių ir pažeidžiamų vartotojų teisių apsaugą“.

9. Direktyvos 2003/55 18 konstatuojamojoje dalyje nurodomas vienas svarbiausių liberalizavimo proceso elementų: dujų vartotojų laisvai pasirenkamas tiekėjas. Siekiant šio tikslo, direktyvoje numatomas įgyvendinimo etapais metodas, kartu nustatant konkrečią galutinę datą, kad įmonės galėtų prisitaikyti ir užtikrinti vartotojų interesų ir jų tikros ir veiksmingos teisės pasirinkti tiekėją apsaugą.

10. 26 konstatuojamojoje dalyje minimi valstybių narių sprendimai, kuriais siekiama išlaikyti aukštus „Bendrijos viešųjų paslaugų“ standartus, patikslinant, kad apie juos reikia nuolat informuoti Komisiją ir kad „valstybės narės namų ūkiams ir mažoms ir vidutinėms įmonėms“ jie gali skirtis. 27 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad viešosios paslaugos yra „vienas iš pagrindinių šios direktyvos reikalavimų“, kad reikia patikslinti „bendrus minimalius standartus, <...> kuriais atsižvelgiama į vartotojų gynimo, tiekimo saugumo, aplinkos apsaugos ir lygiaverčio konkurencijos laipsnio visose valstybėse narėse tikslus“. Taip pat pabrėžiama, kad šias sąlygas reikia aiškinti atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes ir laikantis Bendrijos teisės.

11. Pagal direktyvos 2 straipsnio 25 pastraipą „buitiniais vartotojais“ laikomi perkantieji

9 — 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrų taisyklių (OL L 204, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 12 sk., 2 t., p. 28).

gamtines dujas savo vartojimui, o pagal jos 2 straipsnio 26 pastraipą „laisvaisiais vartotojais“ – vartotojai, kurie gali pirkti dujas iš jų pasirinkto tiekėjo, kaip apibrėžta direktyvos 23 straipsnyje. Šio 23 straipsnio 1 dalies c punkte reikalaujama, jog valstybės narės užtikrintų, kad visi vartotojai nuo 2007 m. liepos 1 d. būtų laisvieji vartotojai.

12. Direktyvos 3 straipsnis skirtas su viešųjų paslaugų teikimu susijusioms pareigoms ir vartotojų apsaugai. Šio straipsnio 1 dalis įpareigoja valstybes nares užtikrinti, kad „gamtinių dujų įmonės būtų valdomos, atsižvelgiant į šios direktyvos principus bei siekiant sukurti konkurencingą, saugią ir subalansuotą, atsižvelgiant į aplinkos apsaugą, gamtinių dujų rinką“, ir „nediskriminuoti šių įmonių, atsižvelgiant į jų teises ir įsipareigojimus“.

13. Tačiau tai, kas aukščiau išdėstyta, reikia aiškinti „nepažeidžiant 2 dalies nuostatų“, pagal kurias „visapusiškai atsižvelgdamos į atitinkamas Sutarties nuostatas, o visų pirma į jos 86 straipsnį, valstybės narės, vadovaudamosi bendrais ekonominiais interesais, gamtinių dujų įmones gali nustatyti su viešąja paslauga susijusias pareigas, susijusias su <…> tiekim[o] <...> kain[a] <…>.“ Šios su viešosios paslaugos teikimu susijusios pareigos turi būti aiškiai apibrėžtos, skaidrios, nediskriminacinės, jas turi būti galima patikrinti ir jos turi garantuoti Europos Sąjungos dujų įmonėms vienodas teises nacionalinių vartotojų atžvilgiu.

14. Direktyvos 3 straipsnio 3 dalyje numatytas vartotojų, ypač labiausiai pažeidžiamų, apsaugos įpareigojimas: valstybės narės turi apsaugoti galutinius vartotojus bei užtikrinti tinkamą vartotojų apsaugos laipsnį, ypač pažeidžiamiems vartotojams, padėdamos jiems apsisaugoti nuo dujų tiekimo nutraukimo, ypač kiek tai susiję su bendrųjų sutarties nuostatų ir sąlygų, informacijos teikimo ir ginčų sprendimo mechanizmų skaidrumu. Valstybės narės užtikrina, kad laisvieji vartotojai galėtų pasirinkti kitą tiekėją. Kalbant bent apie buitinius vartotojus, tarp šių priemonių turi būti nustatytosios A priede[10].

15. Pagal 3 straipsnio 6 dalį „įgyvendinusios šią direktyvą, [valstybės narės turi pranešti Komisijai] <…> apie visas priemones, priimtas siekiant įvykdyti su viešosios paslaugos teikinu susijusias pareigas, įskaitant vartotojų

10 — Remiantis šio A priedo g punktu: „siekiama, kad vartotojai, <…> juos prijungus prie dujų sistemos, būtų informuojami apie galiojančiuose nacionalinės teisės aktuose nustatytą jų teisę gauti nustatytos kokybės gamtinių dujų už pagrįstą kainą“.

ir aplinkos apsaugos priemones, bei apie galimą jų poveikį nacionalinei ir tarptautinei konkurencijai“, neatsižvelgiant į tai, ar įgyvendinant šias priemones reikia nukrypti nuo šios direktyvos nuostatų.

B — *Italijos teisė*

16. Likus vos kelioms dienoms iki 2007 m. liepos 1 d., galutinio termino visiškai liberalizuoti dujų rinką pagal Direktyvos 2003/55 23 straipsnį, 2007 m. birželio 18 d. Italijoje buvo priimtas Dekretas-įstatymas Nr. 73, kuris *Autorità per l'energia elettrica e il gas* suteikia įgaliojimus nustatyti dujų pardavimo „referencines kainas“ tam tikriems klientams ir po to, kai rinka bus visiškai atverta.

17. Minėtas dekretas–įstatymas buvo pakeistas 2007 m. rugpjūčio 3 d. Įstatymu Nr. 125, kurio 1 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad:

„Užtikrindama Bendrijos teisės nuostatų, reglamentuojančių universalias paslaugas, taikymą *Autorità per l'energia elettrica e il gas* apibrėžia tipines paslaugos teikimo sąlygas ir, atsižvelgdama į realias su paslaugos teikimu susijusias išlaidas, nustato laikinas <...> gamtinių dujų tiekimo gyventojams referencines kainas, kurias <...> dujų tiekimo ar pardavimo įmonės, vykdydamos su viešosios paslaugos teikimu susijusias pareigas, turi įtraukti į savo komercinius pasiūlymus, kartu numatydamos teisę pasirinkti tarifų planą ir skirtingus grafikus <...>. *Autorità per l'energia elettrica e il gas* ir toliau turi teisę vykdyti kontrolę ir atitinkamą veiklą užtikrinant vartotojų teisių apsaugą, įskaitant atvejus, kai nustatytas nepateisinamas kainų didinimas bei taikomos skirtingos paslaugos teikimo sąlygos pasirinkimo teisės dar neįgyvendinusiems vartotojams.“ [11]

18. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs Italijos teismas laikosi nuomonės, kad ši nuostata suteikia „teisinį pagrindą *Autorità* įgyvendinti reguliavimo įgaliojimus dujų kainų srityje po 2007 m. liepos 1 dienos“.

11 — Dekreto-įstatymo 1 straipsnio 3 dalies redakcija šiek tiek skiriasi nuo patvirtinančio įstatymo to paties straipsnio, kuriame patikslinta, kad *Autorità* įgaliojimai yra laikini.

III — Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

19. 2007 m. kovo 29 d. *Autorità per l'energia elettrica e il gas* priėmė Sprendimą Nr. 79/07 dėl gamtinių dujų tiekimo laikotarpiu nuo 2005 m. sausio 1 d. iki 2007 m. kovo 31 d. naujų ekonominių sąlygų peržiūros ir tam tikrų sąlygų atnaujinimo kriterijų. Pagal šio sprendimo 1 dalies 3 punkto 1 papunktį kintantiems didmeninės prekybos atsiskaitymams peržiūrėti skirtos patvirtintos skaičiavimo formulės taikomos iki 2008 m. birželio 30 d.; 1 dalies 3 punkto 2 papunkčiu *Autorità* suteikiama teisė tikrinti, ar yra įvykdytos sąlygos, būtinos pratęsti šiuos įgaliojimus iki 2009 m. birželio 30 dienos.

20. *Federutility*, *Assogas*, *Libarna Gas*, *Collino Commercio SpA.*, *Sadori Gas SpA.*, *Egea Commerciale*, *E. On Vendita Srl* ir *Sorgenia SpA.* (įmonės ir įmonių asociacijos, veikiančios Italijos gamtinių dujų rinkoje) pareiškė penkis ieškinius dėl Sprendimo Nr. 79/07 ir dėl vėlesnių *Autorità* sprendimų (sprendimai 80/07, 158/07, 242/07 ir 346/07)[12].

21. Pagrindinis pateikiamas argumentas – tariamas Direktyvos 2003/55, pagal kurią dujų sektorius turėjo būti visiškai liberalizuotas nuo 2007 m. liepos 1 d., pažeidimas. Ieškovės teigia, kad, norint nuo šios datos visiems vartotojams užtikrinti tiekėjo pasirinkimo laisvę, dujų pardavimo kaina turėtų būti nustatoma išskirtinai pagal pasiūlos ir paklausos sąveiką nesikišant valdžios institucijoms. Todėl jos teigia, kad pasibaigus antrajam 2007 m. ketvirčiui taikomos „referencinės kainos“ (kurias nustato Sprendimas Nr. 79/07) pažeidžia Bendrijos teisę.

22. *Tribunale Amministrativo Regionale della Lombardia* (ketvirtoji kolegija), nagrinėjančio minėtus ieškinius, manymu, bylos sprendimas priklauso nuo Direktyvos 2003/55 aiškinimo, todėl vadovaudamasis EB sutarties 234 straipsniu jis Teisingumo Teismui pateikė šiuos prejudicinius klausimus:

„Ar, atsižvelgiant į iš Sutarties kylančius principus, 2003 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/55/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančios Direktyvą 98/30/EB, 23 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad šią nuostatą ir Bendrijos teisės principus pažeidžia nacionalinės teisės norma (ir visi vėlesni ją įgyvendinantys aktai), pagal kurią ir po 2007 m. liepos 1 d. *Autorità per l'energia elettrica e il gas* pripažįstama teisė nustatyti gamtinių dujų tiekimo gyventojams (neapibrėžta ir nagrinėjamuose teisės aktuose

12 — Ieškiniai *R.G.* 1276/07, *R.G.* 1279/07, *R.G.* 1285/07, *R.G.* 1359/07 ir *R.G.* 1490/07.

nenurodyta kategorija, kuri savaime nereikalauja įvertinti, ar egzistuoja ypač sudėtingos socialinės ir ekonominės sąlygos, kurios galėtų pagrįsti referencines kainas) referencines kainas, kurias dujų tiekimo ar pardavimo įmonės, vykdydamos su viešosios paslaugos teikimu susijusias pareigas, turi įtraukti į savo komercinius pasiūlymus?

pasiūlymus, nepaisant to, kad visi klientai laikytini „laisvais“?

IV — Procesas Teisingumo Teisme

ar

23. Teisingumo Teismo kanceliarijoje prašymas priimti prejudicinį sprendimą įregistruotas 2008 m. birželio 20 dieną.

24. Rašytines pastabas pateikė *Federutility*, *Libarna Gas SpA, Sorgenia SpA* ir *Assogas,* taip pat Komisija bei Lenkijos, Estijos ir Italijos vyriausybės.

Ši teisės norma (minėtas 23 straipsnis) veikiau turi būti aiškinama kartu su Direktyvos 2003/55/EB 3 straipsniu (pagal kurį valstybės narės, vadovaudamosi bendrais ekonominiais interesais, gali gamtinių dujų įmonėms nustatyti su viešosios paslaugos teikimu susijusias pareigas, šiuo konkrečiu atveju dėl tiekimo kainos) taip, kad nurodytoms Bendrijos teisės nuostatoms neprieštarauja nacionalinės teisės norma, pagal kurią, atsižvelgus į ypatingą situaciją rinkoje, kai bent jau didmeninės prekybos sektoriuje nėra „veiksmingos konkurencijos“, leidžiama administracinės valdžios institucijai nustatyti gamtinių dujų tiekimo referencinę kainą, kurią kiekvienas pardavėjas, teikdamas universalias paslaugas, privalo įtraukti į gyventojams teikiamus komercinius

25. Šaukimo į teismo posėdį priede pagrindinės bylos šalims ir Italijos Respublikai buvo užduotas klausimas, ar įmonėms nustatyta pareiga nurodyti gamtinių dujų tiekimo „referencines kainas“ privatiems asmenims teikiamuose komerciniuose pasiūlymuose reiškia, kad jos vartotojams turi siūlyti ir taikyti minėtas kainas ir todėl draudžiama sutartyse numatyti skirtingas tarifines sąlygas, ar tokios kainos tiesiog nurodo orientacinę kainą. Taip pat jų teiraujamasi apie šios pareigos taikymo sritį, prašant duomenų apie tai, ar vartotojai,

kuriems tai taikoma, yra tik fiziniai asmenys (neįtraukiant juridinių asmenų). *Federutility*, *Libarna Gas SpA, Sorgenia SpA* ir *Assogas* bei Italijos vyriausybė Teisingumo Teismui atsakė 2009 m. liepos mėn. atsiųsdamos atitinkamus dokumentus.

26. 2009 m. rugsėjo 8 d. vykusiame teismo posėdyje dalyvavo *Federutility*, *Assogas, Libarna Gas SpA, Sorgenia SpA,* Komisijos ir Estijos bei Italijos vyriausybių atstovai, kurie pateikė savo pastabas žodžiu.

V — Preliminarios pastabos: tarifų reguliavimas formalios konkurencijos sąlygomis

A — *Realios konkurencijos dujų rinkoje nebuvimas*

27. Direktyvomis 96/92/EB[13] ir 98/30 pradėtas energijos sektoriaus liberalizavimas žymiai paspartėjo priėmus Direktyvas 2003/54/EB[14] ir 2003/55, nustačiusias elektros energijos ir dujų rinkų atvėrimą visiems nebuitiniams vartotojams nuo 2004 m. liepos 1 d. ir visiems vartotojams be išlygų nuo 2007 m. liepos 1 dienos[15].

28. Šį ambicingą planą turėjo įvykdyti valstybės narės. Vis dėlto progresas vyko labai skirtingai. Tai Komisija nurodo 2007 m. sausio 10 d. pranešime Tarybai ir Europos Parlamentui[16], kuriame ji pripažįsta, kad nors „pagrindinės energijos vidaus rinkos koncepcijos buvo įtrauktos į teisinę sistemą, institucijų susitarimus ir fizinę infrastruktūrą, <…> daugelyje valstybių narių kol kas nėra užtikrinama bent kiek didesnė konkurencija. Dažnai vartotojai neturi jokios tikros galimybės pasirinkti kito tiekėjo“ ir, apskritai, dar nėra didelio pasitikėjimo vidaus rinka[17].

13 — 1996 m. gruodžio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių (OL L 27, p. 20; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 12 sk., 2 t., p. 3).

14 — 2003 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 96/92/E (OL L 176, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 12 sk., 2 t., p. 211).

15 — Direktyvos 2003/54 21 straipsnis ir Direktyvos 2003/55 23 straipsnis.

16 — Pranešimas dėl dujų ir elektros vidaus rinkos perspektyvų (KOM(2006) 841 galutinis).

17 — Be to, kaip pabrėžia Peter D. Cameron, „energetikos rinkų liberalizavimo privalumai iki šiol nebuvo tokie akivaizdūs kaip buvo numatyta: kainų ir valstybės reguliavimo sumažėjimas nėra neišvengiamas liberalizacijos padarinys; komercinė rinkoje jau veikiančių įmonių galia išaugo ir naujų žaidėjų patekimas į elektros ir dujų rinkas atrodo tarsi „belaukiant Godo“. (P. Cameron „Legal aspects of EU energy regulation. Implementing the New Directives on Electricity and Gas Across Europe“, *Oxford University Press*, 2005, p. 36).

29. Suprasdama, kad liberalizacijos procesas turi spragų, Komisija inicijavo galiojančių teisės aktų trūkumams sumažinti skirtą „trečiąjį energetikos paketą“, taip pat siūlymą iš dalies keisti Direktyvą 2003/55, pavyzdžiui, realiai atskirti gamybą nuo tiekimo ir tinklo eksploatavimo veiklos[18].

30. Komisija mano, kad dujų (taip pat ir elektros energijos) tarifų reguliavimas yra viena iš konkurencijos nebuvimo dabartiniame energijos sektoriuje priežasčių, o kartu viena iš pasekmių. Viena vertus, kaip vieną pagrindinių trūkumų, pastebėtų įgyvendinant šias direktyvas, Komisija nurodo tai, kad „reguliuojamos kainos trukdo į rinką patekti naujiems dalyviams“[19]. Kita vertus, ji priduria, jog dėl šių trūkumų „esamos elektros ir dujų bendrovės „jų“ nacionalinėse rinkose neretai išlaiko vyraujančią padėtį“, o tai lemia, kad „dėl šių priežasčių daugelis valstybių narių griežtai kontroliuoja galutiniams vartotojams nustatomas elektros ir dujų kainas. Deja, griežtai kontroliuojant kainas dažnai gerokai apribojama konkurencija.“[20]

31. Atvertos energijos rinkos ir kartu vykdomas energijos kainų reguliavimas – gana įprastas reiškinys Sąjungos valstybėse narėse; Komisija 2008 m. balandžio 15 d. ataskaitoje[21] pripažįsta, kad tai būdinga „trečdaliui dujų rinkų <…> ir daugiau kaip pusei elektros energijos rinkų. Dauguma tokių valstybių narių kainas reguliuoja ne tik smulkiems vartotojams – kainos gali būti reguliuojamos visoms vartotojų grupėms“.

32. Aprašyta padėtis atitinka dujų sektoriaus padėtį Italijoje. Kaip savo rašytinėse pastabose pareiškė šios šalies vyriausybė, gamtinių dujų vidaus rinkoje *Eni* atlieka svarbiausią vaidmenį, – tai įmonė, kuri tuo pačiu metu yra dujų importo monopolininkė, didžiausios perdavimo sistemos dalies savininkė, užimanti visiškai dominuojančią padėtį dujų gavybos srityje ir pagrindinė didmenininkė. Šis konkurencijos nebuvimas didmeninėje rinkoje leido išsilaikyti mažmeninės prekybos vietos monopolijoms, dažnai vertikaliai susijusioms su paskirstymo sistemos operatoriais. Todėl kitiems tiekėjams patekti į rinką

18 — Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvą 2003/55/EB, siūlymas (KOM(2007) 529 galutinis).

19 — Minėto 2007 m. sausio 10 d. pranešimo 1 dalies 3 punktas

20 — Minėto 2007 m. sausio 10 d. pranešimo 1 dalies 4 punktas.

21 — Ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui apie dujų ir elektros energijos vidaus rinkos kūrimo pažangą (KOM(2008) 192 galutinis).

yra labai sudėtinga: pirmiausia, jie turėtų pirkti dujas iš *Eni*, kuri jiems nustatytų sau palankias sąlygas, visiškai sumažindama galimas pelno maržas, ir, antra, kiltų sunkumų konkuruojant vietos rinkoje su vertikaliai susijusiais operatoriais.

B — *Tiekimo kainų reguliavimas konkurencijos nebuvimo sąlygomis*

33. Šios sąlygos kartu su naftos produktų kainų augimo tendencija tarptautinėse rinkose paskatino Italijos valdžios institucijų imtis aptariamų veiksmų. Siekiant išvengti, kad žaliavų kainų augimas neigiamai paveiktų vartotojus, buvo nuspręsta pratęsti *Autorità per l'energia elettrica e il gas* įgaliojimus nustatyti gamtinių dujų tiekimo „referencines kainas" buitiniams vartotojams ir po 2007 m. liepos 1 d., kai Italijos dujų rinka jau buvo liberalizuota pagal Direktyvą 2003/55 įgyvendinančias teisės normas.

34. Remiantis 2007 m. rugpjūčio 3 d. Italijos įstatymo 1 dalies 3 dalimi, ginčijami įgaliojimai apibūdinami taip:

1. Apibrėžiamos gamtinių dujų tiekimo „referencinės kainos", kurias įmonės turi įtraukti „į savo komercinius pasiūlymus, kartu numatydamos teisę pasirinkti tarifų planą ir grafiką".

Pasiteiravus pagrindinės bylos šalių ir Italijos vyriausybės apie šios pareigos apimtį, pirmosios savo atsakyme neigia, kad minėtos „referencinės kainos" yra tik orientacinės. Jų teigimu, gamtinių dujų įmonės savo vartotojams praktiškai negali pasiūlyti kitokių tarifų, patrauklesnių nei nustato *Autorità,* kurios „referencinės kainos" jau yra žemesnės nei Europos vidurkis. Ieškovės pagrindinėje byloje nurodo, kad turint omenyje didelį vartotojų skaičių, kuriems tiekėjai turi siūlyti ir taikyti šias apsaugotas kainas, kitokių tarifų galimybė yra vien teorinė[22].

2. Minėtos „referencinės kainos" skaičiuojamos „realių paslaugų sąnaudų" pagrindu. Pagal byloje surinktą medžiagą *Autorità*

22 — 2009 m. liepos 31 d. *Federutility* rašytinių pastabų 7 ir 9 punktai; ir 2009 m. liepos 31 d. *Sorgenia SpA* rašytinių pastabų 1 punktas.

nustatytos ekonominės sąlygos gaunamos atsižvelgiant į keturis veiksnius: paskirstymo kainą, perdavimo ir saugojimo kainą, vieną kiekybinį kintamąjį, atitinkantį mažmeninę prekybą, ir kitą – žaliavų įsigijimo išlaidas, susijusias su didmenine prekyba dujomis. Byloje nesutariama dėl šio paskutinio elemento skaičiavimo, nes didmeninėje rinkoje dujų kaina atspindi naftos produktų kainų kursą, o mažmeninės prekybos tarifai yra saugomi „apsaugos nuostata“, kuria *Autorità* užkerta kelią neigiamai žaliavos importo, kai jo kaina būna pakilusi, įtakai. Tokiu būdu dujų tiekėjai savo klientams turi pateikti sąskaitas, kuriose neįtraukiama visa už žaliavas sumokėta kaina. Kad veiklos ekonominė našta netektų išimtinai šioms įmonėms, *Autorità* įpareigojo didmenininkes iš naujo sudaryti dujų pardavimo sutartis[23].

3. Šių „referencinių kainų“ taikymo apimtis apibrėžiama dekreto-įstatymo 1 straipsnio 3 dalyje, reikalaujant jas siūlyti tik „gyventojams“. Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ši vartotojų kategorija laikoma „neapibrėžta“; Komisija, atvirkščiai, teigia, kad „referencinės kainos taikomos šeimoms ir namų ūkiams, užimantiems pastatus su centriniu šildymu, per metus suvartojantiems mažiau negu 200 000 kubinių metrų dujų.“

2009 m. liepos mėnesį pagrindinės bylos šalių ir Italijos vyriausybės atsakymai ir per posėdį pateikti žodiniai paaiškinimai tiksliau atskleidžia, kad įpareigojimas palaikyti „referencines kainas“ daro įtaką dviems vartotojų kategorijoms:

a) galutiniams vartotojams, jau iki 2003 m. sausio 1 d. priskirtiems laisviesiems vartotojams (nes per metus suvartoja daugiau nei 200 000 kubinių metrų dujų arba dėl kitų priežasčių), dar nesudariusiems naujos sutarties dėl dujų tiekimo;

b) galutiniams vartotojams, per metus suvartojantiems mažiau nei minėtų 200 000 kubinių metrų dujų.

23 — Žr. *Sorgenia SpA* rašytinių pastabų 5 ir 6 punktus.

Ieškovės pagrindinėje byloje per posėdį ir 2009 m. liepos mėn. pateiktuose dokumentuose tvirtino, kad abiejų kategorijų galutiniais vartotojais laikomi tiek fiziniai asmenys, tiek įmonės (neišskiriant juridinių asmenų)[24]. Jos nurodo *Autorità* sprendimą Nr. 64/09, kurio 4 straipsnis išplečia apsaugotų kainų taikymą savininkų bendrijoms, net jeigu paskirstymo punkto savininkas yra juridinis asmuo, vykdantis bendrosios nuosavybės administratoriaus funkcijas. Tačiau šio Sprendimo Nr. 64/09 5 straipsnyje numatyta, kad galutiniams vartotojams, kurie nesudarė naujų sutarčių ir kurie nėra fiziniai asmenys, jei per metus nesuvartoja daugiau nei 200 000 kubinių metrų dujų, ir toliau taikomos lengvatos iki 2009 rugsėjo 30 d. arba 2010 m. rugsėjo 30 dienos.

Italijos vyriausybė, priešingai, teigia, kad „referencinių kainų“ sistema taikoma tik privatiems asmenims.

4. Italijos Parlamento patvirtinta dekreto-įstatymo redakcija nustato, kad *Autorità* įgaliojimai reguliuoti tarifus yra laikino pobūdžio, – taip iš dalies pakeičiama pirminė dekreto-įstatymo redakcija, kurioje šis aspektas neminimas.

Įmonės ieškovės per posėdį teigė, kad minėtas laikinas įgaliojimų reguliuoti tarifus pobūdis nėra aiškus, nes niekur nenurodoma jų galiojimo pasibaigimo data. Šiuo požiūriu jos nurodė naują 2009 m. liepos 23 d. Įstatymą Nr. 99, kuris, jų manymu, *Autorità* suteikia bendrus reguliavimo įgaliojimus be jokio apribojimo laiko atžvilgiu.

5. Galiausiai Italijos teisės aktų leidėjas priduria, kad „referencinių kainų“ sąvoka taikoma „su viešosios paslaugos teikimu susijusių pareigų srityje“, siekiant „užtikrinti Bendrijos nuostatų vykdymą universaliųjų paslaugų srityje“.

35. *Tribunale Amministrativo Regionale della Lombardia* teiraujasi Teisingumo Teismo, ar tokia valstybės intervencija į liberalizuotą rinką, pavyzdžiui, dujų, kurioje nėra realios konkurencijos, pažeidžia Direktyvos 2003/55 23 straipsnį, ar galbūt galima remtis šios direktyvos 3 straipsniu. Todėl reikia išanalizuoti abi nuostatas.

24 — 2009 m. liepos 31 d. *Federutility* rašytinių pastabų 12 ir 13 punktai; ir 2009 m. liepos 31 d. *Sorgenia SpA* rašytinių pastabų 2 punktas.

VI — Prejudicinio klausimo analizė

A — *23 straipsnis ir kainų liberalizavimas*

36. Siekiant Direktyvos 2003/55 svarbiausio tikslo – sukurti gamtinių dujų vidaus rinką, reikia visiškai užbaigti liberalizavimą.

37. Bendrijos teisės aktų leidėjas netrukus suprato, kad atvėrimas turėtų būti atliekamas laipsniškai. Iš pradžių rinkos buvo itin reguliuojamos, griežtai nacionalinės ir dažnai monopolinės[25]. Užduotis buvo paversti jas visiškai liberalizuota vieninga Europos rinka, kurioje visi vartotojai galėtų pirkti dujas iš savo pasirinkto pardavėjo. Direktyva 98/30 buvo žengtas pirmas nedrąsus žingsnis, vėliau priimtos Direktyvos 2003/55 23 straipsnyje numatytas laipsniškas tvarkaraštis, pagal kurį galiausiai suteikiamas laisvųjų vartotojų statusas visiems vartotojams, laikomais buitiniais vartotojais[26].

38. Galutinis terminas pasiekti šį tikslą buvo 2007 m. liepos 1 diena. Jam įvykdyti reikėjo panaikinti kliūtis, trukdančias konkurencijai dujų rinkoje, įskaitant tarifų reguliavimą, kuris visada slopina investavimą. Pagal Direktyvos 3 straipsnio 1 dalį valstybės narės įpareigojamos „užtikrinti, kad <…> gamtinių dujų įmonės būtų valdomos, atsižvelgiant į šios direktyvos principus bei siekiant sukurti konkurencingą, saugią ir subalansuotą, atsižvelgiant į aplinkos apsaugą, gamtinių dujų rinką“.

39. Remiantis direktyva ir joje įtvirtinta aiškia valia skatinti liberalizavimą, atrodo sudėtinga teigti, kaip tai daro Lenkijos vyriausybė savo rašytinėse pastabose, kad kainų nustatymas, remiantis paprasta pasiūlos ir paklausos sąveika, nėra būtina sąlyga, siekiant užtikrinti teisę pasirinkti tinkamiausią tiekėją. Iš tikrųjų nei 23 straipsnis, nei jokia kita direktyvos nuostata valstybių narių aiškiai neįpareigoja palikti tiekimo kainų nustatymo laisvai rinkos jėgų sąveikai, nors tai netrukdo teoriškai svarstyti, ar toks būdas visada yra palankus vartotojui.

40. Vis dėlto svarbu, jog Bendrijos teisės aktų leidėjas numatė, kad reguliavimo institucijos patvirtina dujų perdavimo ir paskirstymo tarifus (direktyvos 25 straipsnio 2 dalis), ir taip pat mano, kad tiekimo kainų nustatymas yra tik išimtiniai įgaliojimai, susiję su

25 — Neretai valstybinės monopolijos.

26 — Pagal direktyvos 2 straipsnį.

pareigomis, susijusiomis su viešosios paslaugos teikimu (3 straipsnio 2 dalis).

B — *3 straipsnis ir su viešosios paslaugos teikimu susijusios pareigos*

41. Todėl rinkos liberalizavimas nepanaikina bet kokio dujų pardavimo kainos reguliavimo. Minėtame direktyvos 3 straipsnyje nurodyti įvairūs būdai, kaip valstybėms narėms teisėtai veikti šioje srityje.

42. Pirmiausia, 3 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad valstybės narės, „vadovaudamosi bendrais ekonominiais interesais, gamtinių dujų įmones gali įpareigoti teikti viešąsias paslaugas [nustatyti su viešąja paslauga susijusias pareigas]“, kurios gali būti susijusios su tiekimo kaina. Ir, antra, 3 straipsnio 3 dalis patiki valstybėms narėms priimti reikiamas priemones, kad būtų apsaugoti galutiniai vartotojai, ir ypač pažeidžiami vartotojai, užtikrinant aukštą vartotojų apsaugos laipsnį.

43. Abi dalys atspindi Direktyvos 2003/55 daugialypį tikslą: sukurti dujų vidaus rinką, siekiant apsaugoti įmonių ir kartu vartotojų interesus. Liberalizavimas, bet ne bet kokia kaina, reikalauja tam tikro laipsnio reguliavimo, jeigu rinka neveikia tinkamai. Su viešosios paslaugos teikimu susijusios pareigos yra priemonė struktūrizuoti šį viešąjį išimtinį reguliavimą, net ir po galutinio termino, 2007 m. liepos 1 dienos.

44. Priimant antrąjį energetikos paketą, formulė jau buvo gerai patikrinta. Panaikinus valstybines monopolijas[27], rinkos taisyklėms paklūstančiame sektoriuje dar reikėjo užtikrinti tam tikras bendro intereso reikmes. Išsikėlęs šį tikslą, Bendrijos teisės aktų leidėjas svarstė galimybę nustatyti su viešųjų ir universalių paslaugų teikimu susijusias pareigas jau liberalizuotuose pašto, transporto ir telekomunikacijų sektoriuose. Teisingumo Teismas su ypatingu dėmesiu nagrinėjo šiuos nukrypti leidžiančius mechanizmus, ypač kiek tai susiję su jų finansavimu, pareikšdamas, kad valstybės pagalba[28] nelaikomos subsidijos, išmokamos kaip „kompensacija“ už su viešosios paslaugos teikimu susijusias pareigas, ir kad jomis Sutartis nepažeidžiama, jei jos atitinka nustatytas sąlygas[29].

27 — Kurios, kaip rašo C.W. Jones „EU Energy Law, Volume I, The Internal Energy Market“, 2-as leidimas, Leuven: *Calèis & Castells*, 2006, p. 223: „teigė visada veikusios viešųjų interesų labui“.

28 — Pagal EB sutarties 87 straipsnio 1 dalį.

29 — 2003 m. liepos 24 d. Sprendimas *Altmark* (C-280/00, Rink. p. I-7747, 84-95 punktai). 2003 m. lapkričio 27 d. Sprendime *Enirisorse* (C-34/01–C-38/01, Rink. p. I-14243) taikytos sąlygos, nustatytos ankstesniame sprendime byloje, kurioje buvo ginčijamas valstybinės įmonės renkamos uosto mokesčio dalies pobūdis. Anksčiau nei Sprendime *Altmark*, 2001 m. lapkričio 22 d. Sprendime *Ferring* (C-53/00, Rink. p. I-9067) jau buvo patikslinti elementai, būtini norint, kad viešąsias paslaugas teikiančių įmonių atleidimas nuo mokesčio būtų suderinamas su Sutartimi.

45. Direktyvos 2003/55 3 straipsnio 2 dalyje į priemonių, skirtų organizuoti dujų sektorių, spektrą įtraukiama koncepcija, leidžianti valstybėms narėms nustatyti tam tikras pareigas dujų įmonėms, kai būtina apsaugoti „bendrus ekonominius interesus“, kurių apimtis nėra tiksliai apibrėžta[30].

46. Direktyvos neapibrėžtumas atskleidžia plačią veiksmų laisvę, kurią Bendrijos teisės aktų leidėjas suteikė valstybėms narėms. Taip pat tai patvirtina 27 konstatuojamoji dalis, pagal kurią siūloma nustatyti „bendrus pagarbos viešųjų paslaugų reikalavimams minimalius standartus“, esminį dalyką, kuris atspindėtų „vartotojų gynimo, tiekimo saugumo, aplinkos apsaugos ir lygiaverčio konkurencijos laipsnio visose valstybėse narėse tikslus“, aiškinamus pagal kiekvienos šalies ypatumus, „atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes ir laikantis Bendrijos įstatymų [teisės]“.

47. Tačiau valstybių narių laisvė šioje srityje nėra absoliuti, nes direktyvos 3 straipsnio 6 dalyje numatyta kontroliuoti „visas priemones, priimtas siekiant teikti viešąsias paslaugas, įskaitant vartotojų ir aplinkos apsaugos priemones, bei apie galimą jų poveikį nacionalinei ir tarptautinei konkurencijai“, apie kurias reikia pranešti Komisijai įgyvendinant teisės nuostatas. Vėliau valstybės kas dveji metai praneša Komisijai apie visus pakeitimus[31].

30 — Direktyvoje tik pažymima, kad, vadovaujantis minėtais interesais, galima nustatyti su viešųjų paslaugų teikimu susijusias pareigas, „susijusias su saugumu, įskaitant saugų tiekimą, jo reguliarumą, kokybę ir kainą, bei su aplinkos apsauga, įskaitant efektyvų energijos vartojimą ir klimato apsaugą“. Netrūko aiškinusių šį „bendrų ekonominių interesų“ priežasčių *numerus clausus* sąrašą kaip pagrindus, kurie gali įteisinti valstybės veiksmus (W. Geldhof ir F. Vandendriessche „Chapter 1: European Electricity and Gas Market Liberalisation. Background, Statuos, Developments“, *EU Energy Law and Policy Issues*, red. B. Delvaux, M. Hunt ir K. Talus, *Euroconfidentiel*, p. 48, kuriame savo ruožtu cituojamas aukščiau minėtas C. W. Jones, p. 230). Mano nuomone, apibrėžime vis dėlto išvardijamos veiksmų, kuriais reikia įgyvendinti minėtas su viešųjų paslaugų teikimu susijusias pareigas, rūšys, o ne juos pagrįsti turinčių sąlygų sąrašas, nors abu aspektai yra labai susiję. Iš direktyvos 3 straipsnio 2 dalies matyti, kad valstybės narės gali nustatyti su viešųjų paslaugų teikimu susijusias pareigas, susijusias su dujų pardavimo kaina, tačiau nepakanka šio paprasto paminėjimo. Kiekvienu atveju reikia patikrinti, ar jos atitinka bendrų ekonominių interesų tikslą.

31 — Komisija bandė patikslinti direktyvos reikalavimus privalomosios galios neturinčiame pranešime, kuris iš dalies taikomas su viešųjų paslaugų teikimu susijusių pareigų, apie kurias pranešė valstybės narės, *ex ante* kontrolei atlikti („Note de la DG Energie et Transports sur les Directives 2003/54/CE et 2003/55/CE du marché interieur de l'électricité et du gaz natural. Document n'engageant pas la Commission“, kurį galima rasti: http://ec.europa.eu/energy/electricity/legislation/doc/notes_for_implementation_2004/public_service_obligations_fr.pdf). Siekiant sustiprinti Komisijos vaidmenį atliekant kontrolę, trečiajame energetikos pakete siūloma, kad ji patvirtintų direktyvos 3 straipsnio įgyvendinimo gaires (minėtos pasiūlytos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvą 2003/55, 3 straipsnio 4 dalis, kuria įterpiama nauja Direktyvos 2003/55 3 straipsnio 7 dalis).

48. Be to, pati direktyva įtvirtina gana griežtas taisykles nustatant su viešosios paslaugos teikimu susijusias pareigas, kurios turi:

— atitikti „bendrus ekonominius interesus“,

— būti plėtojamos „visapusiškai atsižvelgiant į atitinkamas Sutarties nuostatas, o visų pirma į jos 86 straipsnį“,

— būti aiškiai apibrėžtos, skaidrios, ir jas turi būti įmanoma kontroliuoti,

— nediskriminuoti ir

— užtikrinti Europos Sąjungos dujų įmonėms patekimą į rinką tomis pačiomis sąlygomis kaip ir nacionaliniams vartotojams.

49. Šioje byloje nagrinėjamos *Autorità per l'energia elettrica e il gas* turimų tarifų reguliavimo įgaliojimų teisėtumas priklauso nuo to, ar laikomasi šių taisyklių, o tai, pagal Teisingumo Teismo atliktą direktyvos aiškinimą, turi patikrinti nacionalinis teismas[32].

50. Todėl reikėtų išnagrinėti „bendrų ekonominių interesų“ reikalavimą (C), atsižvelgiant į Sutartį, o ypač jos 86 straipsnį (D), taip pat nediskriminacinio pobūdžio sąlygą (E).

C — *Pagrįstų kainų poreikis kaip „bendrų ekonominių interesų“ pagrindas*

51. „Bendrų ekonominių interesų“ sąlyga, pagrindžianti su viešosios paslaugos teikimu susijusias pareigas, yra pirmas ginčijamas šios bylos aspektas.

52. Kaip savo rašytinėse pastabose[33] teisingai pažymi Komisija, direktyvos 3 straipsnio 2 dalyje esanti dviguba nuoroda į EB sutarties

32 — Remiantis direktyvos 3 straipsnio 6 dalimi, apie šias priemones reikia pranešti Komisijai, o tai Italijos vyriausybė padarė, kai jos buvo paprašyta (rašytinės Komisijos pastabos, 42 punktas).

33 — 38 punktas.

86 straipsnį ir „bendrus ekonominius interesus“ reiškia, kad joje nustatytos pareigos atitinka numatytąsias įmonėms, kurioms patikėta teikti „bendros ekonominės svarbos paslaugas“ minėto Sutarties straipsnio prasme[34].

53. Teisingumo Teismas nurodė, kad daugelis įvairių paslaugų yra bendro ekonominio intereso, pavyzdžiui, vandens[35], dujų[36], elektros skirstymas[37], korespondencijos surinkimas ir pristatymas visoje šalies teritorijoje[38], nekomercinių oro linijų valdymas[39], ligonių transportavimas[40] ar prekybos vaistais didmenininkų veikla[41]. Šių sprendimų[42] pagrindu sunku sukurti vienareikšmį ir tikslų apibrėžimą. Direktyva, Sutartis ir teismo praktika palaiko tą pačią pusiausvyros tarp rinkos ir reguliavimo, tarp konkurencijos ir bendrų interesų aspektų idėją ir iš jų visų, mano nuomone, vienodai matyti, kad valstybės narės turi apibrėžti bendros ekonominės svarbos paslaugas, kurias norėtų apsaugoti, nepažeisdamos Bendrijos institucijų (visų pirma, Teisingumo Teismo) kompetencijos kontroliuoti tokius sprendimus ir užkirsti kelią piktnaudžiavimui[43].

54. Ieškant bendrų elementų vertėtų prisiminti įžymiuosius *Rolland* įstatymus, kurie netiesiogiai minimi *Corbeau*[44] ir *Almelo ir kiti*[45] sprendimuose, kuriuose paaiškinama,

34 — Junginys „bendros ekonominės svarbos paslaugos“ reiškia ekonominio pobūdžio paslaugas, kurias teikiant valstybė narė nustato pareigas atsižvelgdama į tam tikrus bendrus interesus (E. Szyszczak „The Regulation of the State in Competitive Markets in the EU“, *Hart*, 2007, p. 211). Direktyvos 3 straipsnio 2 dalies formuluotė, anot A. Laget-Annamayer, atsirado iš „prancūziškosios viešųjų paslaugų koncepcijos ir Bendrijos sąvokos „bendros ekonominės svarbos paslaugų“ (A. Laget-Annamayer „La régulation des services publics en réseaux. Télécommunications et électricité“, Bruselis, *Bruylant*, 2002, p. 98).

35 — 1983 m. lapkričio 8 d. Sprendimas *IAZ ir kiti* (96/82–102/82, 104/82, 105/82, 108/82 ir 110/82, Rink. p. 3369).

36 — 1997 m. spalio 23 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją* (C-159/94, Rink. p. I-5815).

37 — 1994 m. balandžio 27 d. Sprendimas *Almelo ir kiti* (C-393/92, Rink. p. I-1477).

38 — 1993 m. gegužės 19 d. Sprendimas *Corbeau* (C-320/91, Rink. p. I-2533), 2000 m. vasario 10 d. Sprendimas *Deutsche Post AG* (C-147/97, Rink. p. I-825) ir 2001 m. gegužės 17 d. Sprendimas *TNT Traco* (C-340/99, Rink. p. I-4109).

39 — 1989 m. balandžio 11 d. Sprendimas *Ahmed Saeed Flugreisen ir Silver Line Reisebüro* (66/86, Rink. p. 803).

40 — 2001 m. spalio 25 d. Sprendimas *Ambulanz Glöckner* (C-475/99, Rink. p. I-8089).

41 — Minėtas Sprendimas *Ferring*.

42 — Visi paminėti, susiję su įmonėmis, turinčiomis išskirtines ir specialias teises, bet ne su subjektais, kurie verčiasi ūkine veikla liberalizuotuose sektoriuose ar vykdo su viešųjų paslaugų teikimu susijusias pareigas. Todėl jų taikymas šiam atvejui turi būti grindžiamas šiomis ypatingomis aplinkybėmis, kol kas nenagrinėtomis teismo praktikoje.

43 — Ši koncepcija taip pat pabrėžiama EB sutarties 16 straipsnyje, pagal kurį, „nepažeisdamos 73, 86 bei 87 straipsnių ir atsižvelgdamos į tai, kokią vietą tarp Sąjungos bendrųjų vertybių užima bendrus ekonominius interesus tenkinančios paslaugos ir koks yra jų vaidmuo skatinant socialinę ir teritorinę sanglaudą, Bendrija ir valstybės narės pagal savo atitinkamus įgaliojimus ir šios Sutarties taikymo sritį rūpinasi, kad tokios paslaugos būtų pagrįstos principais ir sąlygomis, padedančiais joms atlikti savo užduotis“. Ši nuostata buvo įtraukta į Amsterdamo sutartį, vykstant aktyviam strateginių sektorių liberalizavimo procesui kaip „didelio susirūpinimo kai kuriose socialinėse srityse dėl Europos lygiu priimtos liberalios pozicijos“ pasekmė (D. Sarmiento „La recepción en el derecho de la Unión Europea y en su jurisprudencia de las técnicas de regulación económica“, *Derecho de la regulación económica. I. Fundamentos e instituciones de la regulación*, dir. S. Muñoz Machado, ir J. Esteve Pardo, *Iustel*, Fundación Ortega y Gasset, 2009, p. 259).

44 — Anksčiau minėtas 15 punktas.

45 — Anksčiau minėtas 48 punktas. Taip pat šiuo klausimu žr. 1997 m. spalio 23 d. Sprendimą *Komisija prieš Prancūziją* (C-159/94, Rink. p. I-5815, 57 punktas).

kokiomis sąlygomis teikiamos bendros ekonominės svarbos paslaugos: nepertraukiamu būdu (tęstinumas), visų vartotojų naudai ir visoje atitinkamoje teritorijoje (universalumas), vienodais tarifais ir panašios kokybės, neatsižvelgiant į išskirtinius atvejus ir nevertinant kiekvienos atskiros operacijos ekonominės naudos laipsnio (lygybė).

kitos direktyvos sąlygos, teisiškai pagrindžia valstybės vykdomą gamtinių dujų tiekimo tarifų reguliavimą.

D — *Proporcingumo testas ir atsižvelgimas į Bendrijos interesus*

55. Tęstinumas, universalumas ir lygybė. Šiuo metu prie šių klasikinių taisyklių vertėtų pridurti skaidrumą ir paslaugų įperkamumą. Taigi Direktyva 2003/55 skatina tęstinumą, universalumą ir nediskriminavimą vykdant dujų tiekimo veiklą[46], bet kartu stengiasi apsaugoti ir vartotojų teisę „pagrįstomis kainomis gauti nustatytos kokybės gamtines dujas“ (26 konstatuojamoji dalis). Iš to išvedama Direktyvos 3 straipsnio 2 dalyje numatyta galimybė reguliuoti tiekimo kainą.

57. Antrąja taisykle visapusiškai atsižvelgiama į Sutartį ir ypač jos 86 straipsnį.

58. Itin reikšminga minėto EB 86 straipsnio 2 dalis, kuria ketinama, kaip paaiškinta teismo praktikoje: „suderinti valstybių narių interesus naudoti tam tikras viešojo sektoriaus įmones, kaip ekonominės arba fiskalinės politikos priemones, su Bendrijos interesu užtikrinant, kad būtų laikomasi konkurencijos taisyklių ir išlaikyta vieninga bendroji rinka“[47].

56. Šiomis aplinkybėmis galima daryti išvadą, kad tikslas išvengti nepageidaujamo ir neproporcingo kainų augimo, kuris pažeistų vartotojų interesus, yra „bendrų ekonominių interesų“ pagrindas, kuris, jei tenkinamos

59. Pagal minėtas nuostatas „įmonės, kurioms yra patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas“, laikosi Sutarties ir

46 — Tai įvykdyti leidžia 3 straipsnio 2 dalyje nustatytos pareigos ir galimybė paskirti „tiekėją, blogiausiu atveju aprūpinantį dujomis“ (3 straipsnio 3 dalis).

47 — 1991 m. kovo 19 d. Sprendimas *Prancūzija prieš Komisiją* (C-202/88, Rink. p. I-1223, 12 punktas).

jos konkurencijos taisyklių, jei jų taikymas nei faktiškai, nei teisiškai netrukdo atlikti joms patikėtų specialių uždavinių; ir prekybos plėtojimui jokiu būdu neturi būti daroma toks poveikis, kuris prieštarautų Bendrijos interesams.

60. Nagrinėjamu atveju reikėtų išanalizuoti: pirmiausia, ar dujų tiekimo kainų reguliavimas yra būtina priemonė užtikrinant „pagrįstas kainas“ (vadinamasis proporcingumo patikrinimas); ir, antra, ar šis pasirinkimas nepažeidžia „Bendrijos intereso“.

1. Proporcingumo testas

61. Anksčiau minėtos nuostatos, pagal kurias išimtis iš rinkos taisyklių neturi nei faktiškai, nei teisiškai kliudyti vykdyti bendros ekonominės svarbos veiklos, svarstymams pateikia vadinamąjį proporcingumo testą, tikrąjį EB 86 straipsnio 2 dalies raktą, o tai padeda nustatyti jo taikymą.

a) Teismo praktika

62. Sprendimas *Sacchi* sukėlė su šiuo straipsniu susijusius didėjančius lūkesčius, palikdamas valstybėms įrodyti, kad laisva konkurencija neišvengiamai trukdytų atitinkamam subjektui vykdyti priskirtas funkcijas[48]. Vėliau Sprendime *Höfner* buvo paaiškinta, kad Sutartis nenustato draudimų darbo biržai priskirtoje srityje, „kol ji nėra pasiruošusi patenkinti rinkos paklausos šiuo aspektu“, ir leidžia kitiems subjektams veikti jos monopolizuotoje rinkoje[49].

63. Tačiau iki anksčiau minėto Sprendimo *Corbeau* Teisingumo Teismas nesvarstė proporcingumo principo. Sprendime *Corbeau,* o vėliau minėtame sprendime *Almelo ir kiti*, buvo pripažinta, kad leidžiama taikyti rinkos taisyklių išimtis, reikalingas užtikrinti paslaugų „ekonominę pusiausvyrą“, atsižvelgiant į komercinės ir nekomercinės veiklos santykį.

64. Po to trijuose sprendimuose, susijusiuose su Nyderlanduose, Italijoje ir Prancūzijoje

48 — 1974 m. balandžio 30 d. Sprendimas (155/73, Rink. p. 409). Šiuo klausimu taip pat žr. aukščiau minėtą Sprendimą *Ahmed Saeed Flugreisen ir Silver Line Reisebüro.*

49 — 1991 m. balandžio 23 d. Sprendimas *Höfner ir Elser* (C-41/90, Rink. p. I-1979, 25 punktas).

suteiktomis išimtinėmis teisėmis importuoti ir eksportuoti energiją[50], pateikta papildomų aspektų. Viena vertus, paminėtas proporcingumas taikant EB 86 straipsnį, leidžiant remtis jo 2 dalimi, „kai valstybė narė siekia pagrįsti išimtinių teisių suteikimą įmonei, kuriai patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas <...>, jeigu specialūs jai patikėti uždaviniai gali būti pasiekti tik suteikiant tokias teises; ir jeigu prekybos plėtojimui nedaroma tokio poveikio, kuris prieštarautų Bendrijos interesams“[51]. Kita vertus, pridurta, jog tam, kad Sutarties nuostatos nebūtų taikomos, pakanka, kad jos trukdytų „faktiškai arba teisiškai vykdyti specialius įmonės uždavinius; nėra būtina, kad kiltų grėsmė įmonės išlikimui“[52], ir nors įrodinėjimo našta tenka atitinkamai valstybei narei, negalima reikalauti, kad ji „hipotetiškai (įrodytų), jog jokia kita įsivaizduojama priemone negalima pasiekti minėtų uždavinių tokiomis pačiomis sąlygomis“[53].

65. Remiantis teismo praktika galima daryti išvadą, kad nuo EB 86 straipsnio konkurencijos taisyklių galima nukrypti tik tada, jeigu tai yra būtina siekiant atlikti nagrinėjamą bendros svarbos uždavinį, tokias aplinkybes pavedant vertinti valstybėms narėms pagal jų valstybės politiką ir atsižvelgiant į Sutartį.

b) Jos taikymas nagrinėjamam atvejui

66. Italijos vyriausybė pasirinko, priimdama dekretą-įstatymą, savo nacionalinei reguliavimo įstaigai nustatyti gamtinių dujų tiekimo tarifų reguliavimo įgaliojimus, tai pagrįsdama realios konkurencijos nebuvimu vidaus dujų rinkoje ir naftos produktų kainų kilimo tendencija tarptautinėse rinkose.

67. Mano nuomone, aprašyta padėtis galėtų trukdyti įgyvendinti „bendrus ekonominius interesus“, kuriuos sudaro siekis užtikrinti dujų tiekimą pagrįstomis kainomis, o tai teisiškai pagrindžia valstybės intervenciją į laisvą rinkos taisyklių sąveiką.

68. Komisija minėtame savo 2007 m. sausio 10 d. pranešime pripažįsta, jog „iki šiol įgyta

50 — 1997 m. spalio 23 d. Sprendimai *Komisija prieš Nyderlandus* (C-157/94, Rink. p. I-5699), *Komisija prieš Italiją* (C-158/94, Rink. p. I-5789) ir *Komisija prieš Prancūziją* (C-159/94, Rink. p. I-5815). Ketvirtas ieškinys dėl įsipareigojimų neįvykdymo prieš Ispaniją buvo atmestas (1997 m. spalio 23 d. Sprendimas *Komisija prieš Ispaniją* (C-160/94, Rink. p. I-5851).

51 — Anksčiau minėto Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus* 32 punktas; minėto Sprendimo *Komisija prieš Italiją* 43 punktas; taip pat minėto Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją* 49 punktas.

52 — Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus* 43 punktas, Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją* 59 punktas. Taip pat anksčiau minėto Sprendimo *TNT Traco* 54 punktas ir 2007 m. lapkričio 15 d. Sprendimas *International Mail Spain* (C-162/06, Rink. p. I-9911, 35 punktas).

53 — Minėto Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus* 58 punktas, minėto Sprendimo *Komisija prieš Italiją* 54 punktas ir minėto Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją* 101 punktas.

patirtis įrodo, kad didmeninės energijos kainos dažnai keičiasi. Kadangi minėtos kainos nėra pastovios, iškyla klausimas: ar galutiniai vartotojai, įskaitant pažeidžiamus vartotojus, turėtų būti apsaugoti nuo kainų kitimo ar ne“. Nurodžiusi šią susirūpinimą keliančią padėtį ji priduria, kad „nors kainų kontrolė iškraipo vartotojams reikalingą informaciją apie būsimas kainas, specialaus kainų reguliavimo gali tekti imtis siekiant apsaugoti vartotojus tuo atveju, jeigu susiklostytų tam tikros specifinės aplinkybės, pvz., per pereinamąjį laikotarpį, per kurį būtų diegiama veiksmingesnė konkurencija“. Vis dėlto „kontroliuojant kainas reikia užtikrinti pusiausvyrą, kad nebūtų užkirstas kelias atverti rinką, nebūtų diskriminuojami ES energijos tiekėjai, nebūtų suteikiamas pagrindas konkurencijos iškraipymams arba apribojamas perpardavimas“[54].

69. Taigi intervencija turi būti proporcinga siekiamam tikslui, pagal teismo praktiką tai reiškia, kad negalima viršyti to, kas būtina atitinkamam „bendrų ekonominių interesų“ tikslui įgyvendinti: šiuo atveju, sumažinti kainas. Proporcingumo testui atlikti kaip gairės naudojami toliau išvardyti iš teismo praktikos kylantys kriterijai.

54 — 2 dalies 6 punkto 2 papunktis.

i) Pereinamasis pobūdis ir pritaikymas

70. Priemonės laikinumas, mano nuomone, yra pirma ir pagrindinė proporcingumo principo pasekmė, nes vidaus rinkos taisyklių išimtys praranda prasmę pasikeitus aplinkybėms: pvz., jei didmeninėje rinkoje atsiranda konkurentų arba jei stabilizuojasi kainos. Todėl galimi įgaliojimai reguliuoti tarifus su neapibrėžtu galiojimo terminu pažeistų šią taisyklę[55], vis dėlto nėra reikalaujama nustatyti intervencijos teisės galutinio termino. Be to, galimybė priemonę pritaikyti prie naujų aplinkybių ir reguliarus jos atnaujinimas[56] yra teigiamai vertintini aspektai.

ii) Turinys

71. Antra, reikia apsvarstyti nagrinėjamos priemonės turinį. Taigi, jei norima išvengti, kad galutinio gamtinių dujų vartotojo mokama kaina pernelyg išaugtų dėl pakilusių naftos kainų, valstybės intervencija turi būti

55 — Turbūt čia ir slypi priežastis, kodėl patvirtinant dekretą Parlamente buvo akcentuojamas *Autorità* įgaliojimų laikinas pobūdis.

56 — Anot Italijos vyriausybės, tai atliekama kas ketvirtį (rašytinių pastabų 60 punktas).

nukreipta į pardavimo kainos elementą, susijusį su žaliava[57].

iii) Adresatai

72. Trečia, proporcingumas įpareigoja apriboti valstybės sprendimo adresatus. Tarifų reguliavimas komerciniams vartotojams (kurie nėra šeimos arba „buitiniai vartotojai“) viršytų vartotojų apsaugos tikslą, kuris ypatingu atveju pateisina valstybės intervenciją į rinką. Nagrinėjamoje byloje vertėtų nustatyti, ar dekrete-įstatyme minimi „nacionaliniai vartotojai“ patenka į šią kategoriją. Ieškovės pagrindinėje byloje ir Italijos vyriausybė šiuo aspektu pateikė skirtingas nuomones. Būtent nacionalinis teismas turi nustatyti, ar pagal Italijos teisės aktus ir visų pirma *Autorità* sprendimą Nr. 64/09 tarifų apsauga taikoma įmonėms; esant teigiamam atsakymui, reikėtų konstatuoti, kad ši intervencija yra neproporcinga ir todėl prieštarauja Bendrijos teisei.

73. *Federutility*, *Assogas* ir *Libarna Gas SpA* taip pat kritikuoja „referencinių kainų“ taikymą ne tik direktyvos 3 straipsnio 3 dalies „pažeidžiamų vartotojų“ kategorijai. Šiose nuostatose atsispindi tam tikras susirūpinimas šia asmenų grupe (po to paminimi gyvenantys periferinėse zonose), tačiau tai daroma vadovaujantis bendra vartotojų apsaugos pareiga. Vis dėlto nei remiantis 3 dalimi, nei ankstesne 2 dalimi negalima teigti, kad su viešųjų paslaugų teikimu susijusios pareigos visada turėtų būti grindžiamos socialiniu solidarumu.

iv) Palyginimas su kitomis priemonėmis

74. Ketvirta, iš visų galimų sprendimų reikėtų išsirinkti mažiausiai iškraipantį laisvą konkurenciją. Teismo praktika šioje srityje suteikė plačią veiksmų laisvę valstybėms narėms, iš kurių negalima reikalauti *probatio diabolica,* reiškiantį, kad „jokia kita įsivaizduojama priemone nebūtų galima pasiekti minėtų uždavinių tokiomis pačiomis sąlygomis“[58]. Taip pat Sprendime *Albany*[59] buvo nepritarta, kad valdžios įstaigos rinktųsi mažiau konkurenciją varžantį sprendimą.

57 — Komisija pabrėžia (56 punktas), kad taip yra Italijoje, todėl šį faktą, kaip ir kitus, turėtų nustatyti nacionalinis teismas.

58 — Minėto Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus* 58 punktas; minėto Sprendimo *Komisija prieš Italiją* 54 punktas bei minėto Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją* 101 punktas.

59 — 1999 m. rugsėjo 21 d. Sprendimas (C-67/96, Rink. p. I-5751, 99 ir 104 punktai).

75. *Federulity* manymu, Italijos valstybė saugo tiekimo kokybę ir kainą (taip pat jo saugumą ir reguliarumą), ypatingu atveju paskirdama tiekėją. Italijos teismas turi patikrinti, ar tarifų reguliavimu ir universaliosiomis paslaugomis (numatytomis direktyvos 3 straipsnio 3 dalyje) siekiama to paties tikslo, ar jie nukreipti į skirtingus ir papildomus uždavinius.

76. Tokiai kontrolei būtų galima panaudoti direktyvos 3 straipsnio 6 dalyje nurodytą Komisijos „lyginamąjį tyrimą“, palyginant įgyvendinimą skirtingose valstybėse narėse. Be abejo, šitokį palyginimą reikia atlikti labai atsargiai, nes pačioje direktyvoje nurodyta, „kad viešųjų paslaugų reikalavimus būtų galima aiškinti nacionaliniu pagrindu, atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes ir laikantis Bendrijos įstatymų [teisės]“ (27 konstatuojamoji dalis).

2. „Bendrijos interesų“ pažeidimas

77. Nepažeidžiant aprašyto proporcingumo testo, EB 86 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad priimta priemonė prekybai neturi daryti tokio poveikio, kuris „prieštarautų Bendrijos interesams“.

78. Anksčiau minėtuose trijuose 1997 m. spalio 23 d. sprendimuose[60] Teisingumo Teismas nurodė Komisijai apibrėžti šiuos interesus. Tačiau, kaip pabrėžia generalinis advokatas P. Léger bylos *J.C.J. Wouter ir kiti*[61] išvadoje, šiuos sprendimus paaiškintų teisės normos, reguliuojančios įrodinėjimo naštą bylose dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Sutinku su savo buvusiu kolega, kad žalos Bendrijos prekybai pagal minėtą EB 86 straipsnio 2 dalį įvertinimas reiškia, priešingai nei klasikinė kiekybiniam apribojimui lygiaverčio poveikio priemonės samprata, įrodymą, kad ginčijama veikla iš esmės iškraipė vidaus rinkos veikimą.

79. Nagrinėjamos bylos atveju Italijos teismas turi išsiaiškinti, ar *Autorità* kainų reguliavimas sukėlė tokį iškraipymą. Savo nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą jis užsimena apie neigiamą „normų, skirtų išlaikyti tokią pačią žaliavos kainą, taikymo“ poveikį direktyvos saugomai teisei pasirinkti tiekėją. Taip pat reikia patikrinti, ar padaryta

60 — Minėto Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus* 69 punktas; minėto Sprendimo *Komisija prieš Italiją* 65 punktas bei minėto Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją* 113 punktas.

61 — 2001 m. liepos 10 d. išvada (2002 m. vasario 19 d. Sprendimas (C-309/99, Rink. p. I-1577).

reali žala ir ar, kaip buvo pareikšta[62], trukdoma atverti rinką.

Ši aplinkybė ir neterminuotas priemonės galiojimas lėmė, kad *Conseil constitutionnel français* nusprendė, jog Konstitucijai prieštarauja teisės norma, kuria „esamiems ūkio subjektams“ nustatomi privalomi elektros ir gamtinių dujų tiekimo tarifai[63].

E — *Nediskriminacinis su viešosios paslaugos teikimu susijusių pareigų pobūdis*

80. Pagal direktyvos 3 straipsnio 2 dalį dujų įmonėms nustatytos su viešųjų paslaugų teikimu susijusios pareigos turi būti nediskriminacinės.

81. Šiuo nuostatos patikslinimu siekiama, kad minėtos pareigos būtų vienodai taikomos visiems sektoriaus ūkio subjektams, taip vengiant pabloginti padėtį, kai nėra konkurencijos.

82. Direktyva būtų pažeista, pavyzdžiui, įvedus „referencines kainas“ tik dominuojančią padėtį užimančiam ūkio subjektui, jam suteikiant papildomą konkurencinį pranašumą.

83. Tačiau taikant visuotinai ir nedarant skirtumo taip pat neužtikrinamas lygybės principas. Įmonė *Assogas* priduria, kad *Autorità* sprendimai reiškia nevienodų sąlygų taikymą tiekėjams, kurie tuo pačiu metu yra ir didmenininkai, ir tiems, kurie yra tik mažmeniniai tiekėjai: nors abeji priverčiami taikyti minimalias „referencines kainas“, niekas nesukliudytų pirmiesiems parduoti žaliavas didesne kaina mažmenininkams. Iš bylos medžiagos matyti, kad *Autorità* ketino sumažinti mažmenininkams daromą žalą nurodydama iš naujo sudaryti didmeninio pardavimo sutartis[64]. *Assogas* teigia, kad ši schema yra nepakankama, nes *Autorità* negali kištis į privatinės teisės reguliuojamus santykius. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi išnagrinėti, ar buvo diskriminuojama padarant realią žalą kai kuriems gamtinių dujų mažmenininkams.

62 — *Federulity* rašytinių pastabų 62 punktas.

63 — 2006 m. lapkričio 30 d. Sprendimas Nr. 2006–543. *Conseil constitutionnel* (Konstitucinė Taryba) minėtus tarifus, taikomus esamiems ūkio subjektams, paskelbė neabejotinai nesuderinamais su Bendrijos direktyvų tikslais, visiškai nenagrinėdama ryšio su viešosiomis paslaugomis. Apie šį sprendimą rašo E. Schoettl „Les problèmes constitutionnels soulevés par la loi relative au secteur de l'énergie“, *Petites affiches,* 395, 2006, Nr. 244, p. 3–23.

64 — *Sorgenia SpA* rašytinių pastabų 6 punktas. Aprašomos ekonominio skatinimo priemonės iš naujo sudaryti sutartis, nustatytos *Autorità* Sprendimu Nr. 79/07, kuris minimas Italijos vyriausybės rašytinių pastabų 22 ir 23 punktuose.

F — *Dėl direktyvos 3 straipsnio 3 dalies taikymo šiam atvejui*

84. Direktyvos 3 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad „vadovaudamosi bendrais ekonominiais interesais“ valstybės turi teisę nustatyti su viešosios paslaugos teikimu susijusias pareigas, o pagal 3 dalį valstybės bendrai įpareigojamos „im[tis] reikiamų priemonių, siekiant apsaugoti galutinius vartotojus bei užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos laipsnį“.

85. Apie galimybę šiam ginčui taikyti minėtą 3 dalį užsimenama kai kuriose nagrinėjant šią prejudicinę bylą pateiktose rašytinėse pastabose, tačiau ji atmetama nurodant daugiau ar mažiau pagrįstus argumentus.

86. Kai kurios ieškovės pagrindinėje byloje teigia, kad ginčijami sprendimai nėra reglamentuojami pagal šią 3 dalį, nes apima visų rūšių vartotojus, o ne tik „pažeidžiamus“. Šis argumentas nepagrįstas, nes nuostata nėra taikoma tik tokiems asmenims, nors juos ir aiškiai pamini tam, kad jiems būtų skiriama ypatinga apsauga.

87. Sutinku su Komisijos nuomone, kad nacionalinių vyriausybių priemonės, kurių jos turi imtis pagal direktyvos 3 straipsnio 3 dalį, „tiesiogiai nenurodo nustatyti tarifus, bet konkretesnė nuoroda yra 2 dalyje“.

88. 3 dalis tik netiesiogiai pamini nuostatas, turinčias įtakos dujų tiekimo kainoms, t. y., įtvirtintas A priede, pagal kurias vartotojus reikia informuoti apie jų teisę „gauti nustatytos kokybės gamtinių dujų už pagrįstą kainą“ (g punktas).

89. Todėl tiekimo kainų reguliavimas yra galimybė, kurią reglamentuoja 2 dalis, o ne 3 dalis.

90. 3 straipsnio 3 dalis sustiprina valstybių narių galias, joms leisdama, o kartu ir įpareigodama vykdyti intervenciją liberalizuotoje rinkoje, pvz., dujų, kai iškyla kokia nors reali grėsmė vartotojams, kurios neįmanoma panaikinti 2 dalies priemonėmis.

VII — Išvada

91. Atsižvelgdamas į išdėstytus samprotavimus, Teisingumo Teismui siūlau atsakyti į *Tribunale Administrativo Regionale della Lombardia* (Italija) prejudicinį klausimą taip:

„Direktyvos 2003/55/EB 3 ir 23 straipsnius reikia aiškinti taip, kad jų nepažeidžia nacionalinės teisės normos, kurios, atsižvelgus į ypatingą padėtį rinkoje, vis dar pasižyminčioje „veiksmingos konkurencijos“ sąlygų nebuvimu, leidžia administraciniu būdu nustatyti gamtinių dujų referencinę kainą, kurią privaloma įtraukti į buitiniams vartotojams pateikiamus komercinius pasiūlymus, su sąlyga, kad įvykdyti Direktyvos 2003/55 3 straipsnio 2 dalies reikalavimai, būtent, priemonė:

— atitinka bendrus ekonominius interesus, pavyzdžiui, būtinybę palaikyti pagrįsto lygio kainas,

— išlaiko vadinamąjį „proporcingumo testą“, susijusį su jų galiojimo terminu, turiniu ir adresatais,

— iš esmės neiškraipo vidaus rinkos veikimo ir

— nediskriminuoja sektoriaus ūkio subjektų.“